СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 174. Джерзі Ситі, Н. Дж., пятниця, 29-го липня 1938. — No. 175. Jersey City, N. J., Friday, July 29, 1938. VOL. XLVI

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1010. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

СТЕЙТ ОСУДЖУЄ „ОРДЕН" ЗА КОМУНІЗМ

БОСТОН (Масачусетс). — Стейтовий комісар асекурації відкликав дозвіл на орґанізування в цім стейті запомогової орґанізації „Інтернешенел Воркерс Ордер", що була заінкорпорована в стейті Ню Йорк, подаючи за причину, що ця орґанізація займалася комуністичною пропаґандою.

Відкликуючи „лайсенс" (дозвіл) орґанізації в цьому стейті, комісар приказав розвязати негайно всі 88 відділів орґанізації в стейті Масачусетс та не збирати по наступнім понеділку вкладок, ні розметів.

Комісар асекурації опер своє рішення на рапорті спеціяльного розсліду орґанізації, котрий вела комісія леґіслятури стейту Масачусетс. Комісія назвала „Орден" комуністичною орґанізацією, що веде акцію під покришкою братньої допомоги. Рапорт говорив: „Інтернаціональний Робітничий Орден переводить у життя всю програму Комуністичної Партії. Він має з нею отсі спільні річи: ненависть до релігії, ненависть до американського патріотизму, розбудову оборони Совєтського Союзу, війну проти капіталізму і кампанію за втягнення американських робітників у клясову боротьбу за силу".

ПІДНОСИТЬ ЗАСЛУГИ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ ДЛЯ ФАРМЕРІВ.

ДЕ МОЙН (Айова). — На конвенції стейтової Демократичної Партії виступив Волес, секретар рільництва в кабінеті президента Рузвелта, з промовою, в котрій палко боронив заслуги уряду Рузвелта для фармерів. Говорив, що Републиканьска Партія заняла до фармерів байдужне становище: „Хай фармери банкротують і тратять фарми", а демократична адміністрація від 1932 р. піднесла дохід фармерів принаймні вдвоє.

АДВОКАТСЬКА ПАЛАТА ПІДНОСИТЬ ГОЛОС У СПРАВАХ ЕВРОПИ.

КЛІВЛЕНД (Огайо). — На річній конвенції Американської Адвокатської Палати предложено резолюції не лише в справах, що безпосередньо дотикають виконування законів та виміру справедливости, як зміни в податковім законі та кращі способи вибору суддів, але й у преріжних справах економічних, як заряд залізниць, та політичних.

Між іншим конвенції предложено довжезну резолюцію в справі переслідування меншин у Німеччині й Австрії.

ДОНОСЯТЬ ПРО КЕПСЬКИЙ МАЄТКОВИЙ СТАН ЖІНОК.

ТРЕНТОН (Ню Джерзі). — Стейтовому урядові предложено звіт стейтової робітничої комісії з розсліду стану жіночих праць. Зо звіту виходить, що в стейті працюють від 170,000 до 200,000 жінок, а з того числа принаймні 100,000 не дістають за свою працю стільки, скільки треба на удержання себе й родини. 35,000 жінок заробляють понижче 5 долярів на тиждень.

СЕНЗАЦІЙНЕ САМОГУБСТВО МАЄ НАСЛІДУВАЧІВ.

НЮ ЙОРК. — Сензаційне самогубство 26-літнього Джана Ворда, що скочив з 17. поверха місцевого готелю, перестоявши 11 годин на ґзимсі, ще викликує зацікавлення людей; великі юрби цікавих кружляють улицею, на котрій скоїлася пригода.

Наступного дня з 16. поверха іншого готелю пробувала скочити одна 24-літня жінка, але поліція начас запобігла самогубству. У Нюарку, Ню Джерзі, кинувся з 8. поверха 60-літній Чарлз Роґ і погиб на місці, впавши на дах одноповерхової прибудови.

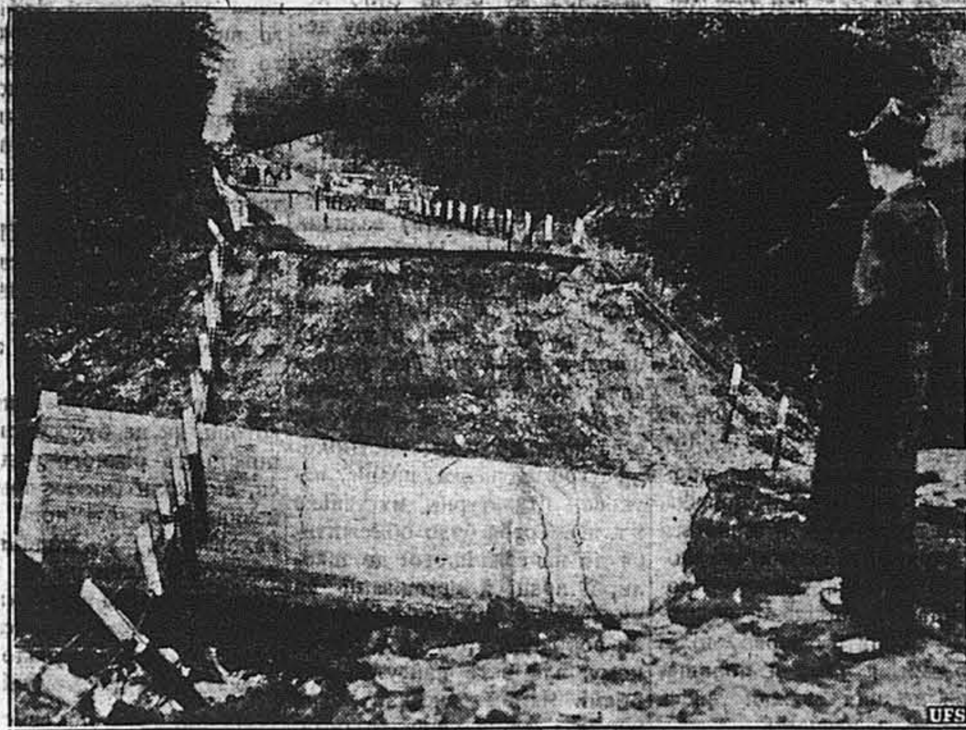
З вікна третього поверха дому своеї кузинки випав у ночі Томас О'Конор ,49-літній судовий урядовець, і тяжко побився. Розслід поліції показує, що він правдоподібно сновида, що ходить у сні.

РОЗСЛІДИ ШПИГУНСТВА СЕРЕД РОБІТНИЦТВА.

ВАШИНҐТОН. — На слідстві над шпигунством серед робітників, що його веде сенатський комітет громадянських свобід, заявив один свідок, що сталеве підприємство Републик Стіл Корпорейшен платило по 300 долярів місячно одному орґанізаторові юнії за те, що він не виконував супроти юнії своїх орґанізаторських обовязків.

ХОЧЕ ОБЛЕКШИТИ НАТИСК НА СЛАВНУ ОСОБУ.

НЮ ЙОРК. — З Ірляндії приїхав до Америки о. С. Фрейзер Ленґфорд, вуйко Доґласа Кориґена, летуна, що недавно перелетів на „скрині" з Ню Йорку до Европи. Каже, що він має на ціли ослабити натиск цікавих на Кориґена, що певно буде робити летунові багато клопоту при приїзді до Америки. Кориґен приїжджає до Ню Йорку 5. серпня.

КІНЕЦЬ ДОРОГИ.

Америка дороги будує, а дощ їх руйнує. Підчас недавніх злив води розбили цементову дорогу в Клинтоні, Конетикот, на „руті" ч. 80. Дощі наробили теж багато шкоди на тютюнових полях.

У СПРАВІ ЗЛУКИ ЗГОДИ БРАТСТВ З У. Н. СОЮЗОМ

По висланні до членів У. Н. Союзу документів у справі голосування над злукою Згоди Братств з У. Н. Союзом головна канцелярія отримала деякі запити в справі цеї злуки й на ці запити подаємо тут вияснення.

Згода Братств, якої головний осідок є в Олифанті, Па., це запомогова орґанізація, яка була основана на таких самих засадах і для таких самих цілей, для яких є побудований У. Н. Союз.

Ця орґанізація невелика. Вона числить тепер 29 відділів, а стан членства з кінцем червня 1938 року був такий: 452 повнолітні члени і 136 дітей. Разом 588.

Маєток Згоди Братств виносить понад $50,000. Згідно з обчисленням актуарія У. Н. Союзу, цей маєток є вистарчальний на покриття претенсій членів цеї орґанізації.

Головна канцелярія У. Н. Союзу.

СКІЛЬКИ НОВИХ КНИГ РІЧНО У СВІТІ.

За останніми обчисленнями, кожного року видають сучасні видавництва в усьому світі коло двісті тисяч книг. Від часів Ґутенберґа, що перший почав друкувати, себто від половини 15-го віку, вийшло вже коло 30 міліонів книг.

38,000 ЦИГАНІВ У ПОЛЬЩІ.

Циганський король Квек перевів спис циганів, що мешкають у Польщі й мандрують таборами. У половині цього року в Польщі перебували 38,000 циганів.

УКРАЇНСЬКА ФАБРИКА ЗАЛІЗНИХ ВИРОБІВ.

У Винниках під Львовом повстала нова українська промислова станиця. Оце недавно розпочала працю українська фабрика залізних виробів „Сталь", що вже випустила на ринок свої цвяхи всіх родів і калібрів. Фабрика „Сталь'' заложена на статутах акційної спілки з закладовим капіталом 100,000 зл. Вона закупила на власність великий фабричний будинок у Винниках і набула фабричні машини наймодерніших зразків. Повстанням нової української фабрики затривожилися вже чужинецькі конкуренційні фірми, бо бояться, щоб „Сталь" не відібрала їм українського ринку збуту, і тому то почали вже з нашою фабрикою сильну конкуренційну боротьбу. Майбутнє української фабрики й українських робітників залежатиме від українського громадянства!

НОВА ҐРУПА ПОСЕЛЕНЦІВ ДО ЕСПІРІТО САНТО.

Польським кораблем „Костюшко" прибула з Польщі ґрупа еміґрантів, яка має поселитися на ославленій кольонії „Ожел Бяли" в Еспіріто Санто (Бразилія). Еміґрантів привіз польський католицький священик.

В стейті Параіба очікують прибуття більшого числа японців, які мають там поселитись і занятись управою рижу. Стейтовий уряд обіцяв їм усякі полекші і приділи безплатного насіння, рільничих знарядів, щеп, штучного погною і хемічних засобів для поборювання шкідників.

НА 34 УЧЕНИЦІ 28 ЖИДІВОК У ҐІМНАЗІЇ Т. Ш. Л. У ТЕРНОПОЛІ.

Ендецьке „Слово Нар." (ч. 185) містить допис з Тернополя про те, що в дівочій ґімназії Т. Ш. Л. у Тернополі на 34 учениці є аж 28 жидівок! Дописувач вигукує: „Чи на це поляки платять на Т. Ш. Л., щоб їх патріотичну жертвенність використовували на творення ґімназій для жидів?''... Воно справді комічне: ендеки, що воюють з жидами, сказатиб, удержують їм за свої гроші ґімназію...

БІЙКА З ЦИГАНАМИ НА ЗАМАРСТИНОВІ.

На Замарстинові (у Львові) підчас бійки пробили ножем у груди 19-літнього Т. Гомéнюка. Бійка повстала на тлі спору за коня з кочуючими на толоці циганами. Ведуть слідство в цій справі.

ҐРІМ УБИВ МАТІР І ПОРАЗИВ ДОНЬКУ.

Підчас бурі ґрім ударив у дім родини Лучковичів у Фльоринці, повіт Новий Санч; ґрім упав крізь вікно й поразив смертельно Анну Лучковичеву, а також поразив її 14-літню дочку Розалію. Розалію відратували.

4,374 САМОГУБСТВА ЗА РІК.

У Польщі було минулого року аж 4,374 самогубства, в тому 2,538 чоловіків. Смертельних самогубств було 2,567. Найбільше десперантів припадає на чоловіків від 25—29 літ, а на жінок від 20—25 літ.

ПІШЛО ЗА ПСА, А СКІНЧИЛОСЯ ПОЛЬСЬКИМ ҐРАФОМ.

У Львові коло каварні „Рома" якийсь добродій, що саме висів з авта, наступив на пса, веденого старшим лікарем. Лікар звернув увагу добродієві, що — як пізніше виявилося — був польським ґрафом — що повинен був його перепросити як власника пса. На те пан ґраф закляв і обкинув лікаря нечемними словами. Лікар закликав постерункового, щоб вилеґітимувати ґрафа. Ґраф пручався, аж вмішалася якась молода жінка, що натаврувала поведінку ґрафа. „І ти маш цось до ґадання?" — відповів ґраф цій жінці. В тій хвилині з юрби вискочив якийсь молодець і вибив ґрафа на очах публики й постерункового по лиці. Ґрафа повели на комісаріят. Справа опиниться в суді.

ЖАЛІБНА АКАДЕМІЯ В ПАМЯТЬ ҐЕН. ТАРНАВСЬКОГО В БЕРЛІНІ

БЕРЛІН. — Дня 13 липня ц. р. відбулася в Берліні жалібна академія, присвячена памяті покійного ґен. М. Тарнавського, бувшого начального вожда Української Галицької Армії. На тій академії промовляли бувші українські старшини, а також професор німецького університету, д-р Ганс Кох. Д-р Кох колись сам служив в Українській Галицькій Армії, був її штабовим старшиною і знав дуже добре покійного ґенерала Тарнавського. Його промова вийшла поза рамці звичайних жалібних промов. Попри великі симпатії до покійного і до української справи взагалі він теж висказав багато річевих, глибоких думок про той період українських визвольних змагань.

Підносить героїзм Української Армії.

На адресу Української Галицької Армії д-р Кох висказав велике признання. Беручи під увагу загальне положення тої Армії, а далі брак зброї, амуніції, мундурів, медикаментів і переважаюче число ворогів, та Армія доказувала величезних геройств. Найбільшою честю для Галицької Армії є те, що тільки свіжа, озброєна французами армія ґен. Галера могла рішити в польську користь львівські бої. А геройством і чудом є чортківська офензива, де вперше у воєнній історії піхота, артилерія і штаб пішли вкупі в наступ. Перелицювання армії, що відступала з заходу на схід, в армію, що почала наступати в тім самім напрямі, є подиву гідне і абсолютно незрозуміле з погляду воєнної техніки.

ІНТЕРВЕНЦІЯ В СПРАВІ ПОЛІТИЧНИХ ВЯЗНІВ.

ЛЬВІВ. — О. пралат Леонтій Куницький, який опікується українськими політичними вязнями, вніс на руки шефа департаменту тюрем записку, в якій домагається поправи тяжкої долі українських політичних вязнів. У тій записці він висказує такі бажання: Іменування щонайменше одного українського тюремного священика. Допущення українських книжок і часописів. Усунення настирливої цензури. Позволення переписуватися з родинами українською мовою. (Тепер вимагають від політичних вязнів, щоб вони писали по польськи. З огляду на те багато вязнів цілком не пишуть). Далі домагався о. Куницький створення в Галичині якоїсь одної тюрми, кудиб зібрано всіх українських політичних вязнів; поправи загальних гіґієнічних відносин, виздоровних відпусток і т. п.

НАЙВИЩЕ ВІДЗНАЧЕННЯ ЗА ЗБІРКИ УКРАЇНСЬКИХ МАРОК.

ПРАГА. — Чеська преса пише, що на міжнародній виставі почтових марок у Празі, що тревала від 26 минулого місяця до 7 цього місяця, Україна була заступлена трьома великими збірками: пані С. Ф. Макогонової, д-ра В. Заліхтера і п. Е. Вирового. За свою збірку українських марок пані С. Ф. Макогін дістала золоту медалю, д-р Р. Заліхтер срібну медалю, п. Е. Вировий дістав пропамятну плякету вистави. Крім цього редактор д-р І. Турин з Відня, який видає місячник „Український Филятеліст", дістав бронзову медалю за гарне зорґанізування филятелістичної літератури України на цій виставі і за згаданий місячник.

ЗАСУД СМЕРТИ НА КУКА І КАЧОРА ЗАТВЕРДИЛИ.

ЛЬВІВ. — Краєва преса подає, що перед найвищим судом у Варшаві відбулася касаційна розправа в справі І. Кука і Володимира Качора, яких трибунал у Золочеві засудив на основі вердикту присяглих суддів у березні ц. р. на кару смерти за вбивство Мечислава та Марії Ясіньских; а П. Ципу на досмертну тюрму. Найвищий суд затвердив засуд, і якщо президент не помилує засуджених, то кару смерти на обох засуджених виконають. Кука і Качора перевезли з Золочева до вязниці у Львові, де виконаноб кару смерти, якби президент Польщі не помилував їх.

ЧЕХАМ ПОТРІБНО ЛЕКЦІЇ.

УЖГОРОД. — У Невицькому відбулося ще 22 серпня 1937 посвячення ювилейного жовто-блакитного прапору з нагоди 900-ліття проголошення Пречистої Діви Марії Царицею українського народу. Після того чеська влада робила слідство, арештувала та допитувала багато студентів, учителів та селян. Прокуратура всіх звільнила, але прапор забрали і щойно після довгих заходів невичанських громадян віддали його епископові Олександрові з дорученням змінити напис „З нагоди 900-літнього ювилею проголошення Пречистої Діви Марії Царицею українського народу" і нашити новий „Прапор Товариства Живого Ружанця". На другому боці замісць „Царице українського народу, зєднай і визволи нас", нашили: „Пречистая Богородице, спаси нас". Цей прапор 20-го червня вдруге посвятили і по десять-місячній неволі передали невиччанським парохіянам.

"SVOBODA" (LIBERTY).
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

МОЖЛИВА ВІЙНА Й АМЕРИКА

Д-р Джордж Ґалоп, директор Американського Інституту Публичної Опінії, подав незвичайно цікавий причинок до важного питання: як на випадок можливої нової світової війни буде поводитись Америка?

Як можна догадатися з самої назви орґанізації, має вона на цілі розслідити, як до ріжних політичних питань ставиться публична опінія Америки. Питання публичної апінії має в такій країні, як Америка, велике практичне значіння, багато більше, ніж у деспотичних країнах, як Росія, Німеччина, Італія або Польща, де правителі, захопивши в свої руки всі засоби пропаґанди, не потребують дуже оглядатися на опінію населення.

Цим разом Інститут взявся знайти відповідь на питання: Як поставилась би публична опінія Америки до воюючих сторін на випадок, якби прийшло до нової світової війни, в котрій з одного боку станулиб Англія й Франція, а здругої Німеччина й Італія? Як видно вже з самого поставлення питання, Інститут припускає можливість нової світової війни та міркує, що в такій війні Франція й Англія стоялиб з одного боку, а Німеччина й Італія — з другого. Становище Америки дуже важне, бо в такій війні вона знов моглаб рішити перемогу, як рішила в першій світовій війні.

На запит до американців, по чиїй стороні булиб їх симпатиї на випадок такої світової війни, 65 процентів запитаних відповіли, що вони були би по стороні Англії й Франції, лише 3 проценти заявили, що були би по стороні Італії й Німеччини, а 32 проценти заявили, що не булиб ні за одну, ні за другу сторону, себто, держалисьб невтрально.

На основі такого висліду розпитів Інститут приходить до переконання, що на випадок нової світової війни публична опінія Америки знов станулаб по боці Англії й Франції, як вона стояла в першій світовій війні. Як далеко посувалисяб ці симпатиї, цього розслідники не доходили. Зрештою, того роду розсліди ледве й мали би практичне значіння, бо до часу вибуху такої війни певно зайдуть іще події, які це питання вирішать багато сильніше, ніж теперішні настрої.

Розслід Інституту всетаки показує, куди йде головна течія американської публичної опінії. Всяка практична політична думка в Америці мусить рахуватися з цею можливістю, що Америка на випадок зриву нового всесвітнього конфлікту може станути знову по стороні Англії й Франції.

Очевидно, в цій публичній опінії може ще зайти зміна; не виключена навіть зовсім основна зміна; але ті, що в такій зміні заінтересовані, мусять сильно працювати, коли дві третини населення краю стоять за одну сторону, а лише двацять разів менше за другу, й коли за невтральність заявляється всього одна третина населення.

ЕПОХАЛЬНЕ ДІЛО

Перша Українська Педаґоґічна Вистава у Львові.

Навіть найбільша й найкраща річ вимагає, щоб нею заінтересувати ширші громадянські круги. Чим ширша маса зрозуміє якусь справу, тим більше виглядів на те, що вона краще вдасться. До зрозуміння причинюються **слова;** але ще більше ділає **наглядний показ.** Самозрозуміло, що матеріяльні (річеві) справи лекше представити; але важче це зробити відносно моральних, чисто духових цінностей. Саме такі цінності плекає школа, виховання. Школа це творче життя, це безперервна зміна вічно пливких форм, це **рух.** А вистава, якаб вона не була, це постійність, це непорушні форми. В тому й ціла трудність **педаґоґічної** вистави. Тому, орґанізуючи Першу Українську Педаґоґічну Виставу, з конечности треба було обмежитися до деяких уривків, вирваних з цілого ходу виховної праці, уривків, що дадуть себе схопити рисунком, цифрою, чи символом. Щоправда, багато говориться й пишеться про справи виховання; але слова розвіваються. Зрештою вони падають віддільно, не можуть охопити нараз цілої проблєми, а тому й полишаються по них завжди якісь неясності, непевності.

Маючи ці моменти на увазі, постановила „Рідна Школа" уладити в червні 1938 Першу Українську Педаґоґічну Виставу. Леґко вимовити слово „вистава", але не так легко її влаштувати, особливо, якщо вона має ілюструвати якийсь більший період часу й великий відтинок осягів.

Педаґоґічна Вистава вже здавна глибоко інтересувала Рідну Школу. Ще в 1914 р. був намір уладити її, з нагоди Шевченкового століття. Але заскочила світова війна і на самій думці залишилося. Другий раз була сильна воля й охота уладити Педаґоґічний Конґрес і Виставу в 1931 р., в році 50-ліття існування Рідної Школи. Але тоді було ще заблизько від відомої „пацифікації" в Галичині. В 1936 р. відбувся Педаґоґічний Конґрес, але тоді показалося, що дві такі великі імпрези з одної ділянки нам, що не розпоряджаємо ніякими вокладними фондами, теж не під силу. І здійснилася ця щаслива думка щойно тепер, а те, що громадянство побачило, перейшло всі сподівання й ожидання.

Перша Українськнa Педаґоґічна Вистава мала показати розвиток українського шкільництва й виховання в історичній перспективі. Розуміється, що виконати це завдання в найширшому обємі було неможливо, бо на обстанову деяких ділянок не було експонатів, а друге, що навіть не було такого великого приміщення, щоб можна було виложити хочби те все, що надійшло, дарма, що вистава займала 11 (одинацять) великих саль у будинку Національного Музею, 4 салі в хлопячій школі Р. Ш. ім. Б. Грінченка та 1 (одну) салю в дівочій школі того імени. Так, наприклад, довелося звинути цілий відділ про працю вчительства поза обсягом самої школи (громадянська праця, наукова, літературна, мистецька і т. п.). Треба було обмежитися до найважнішого: до школи, її праці й орґанізації та видавництв, що по неволі були зображені теж не в широкому, але зате найсутнішому обємі. Ядром вистави було життя і праця учнів та орґанізація ріжних видів українського шкільництва.

Все те було представлене в документах, матеріялах, образах, що виявляли виховні змагання й досягнення українських орґанізацій та установ, що розвивали педаґоґічно-виховну працю в часі від 1586 р. до 1938 р. на землях, де жив і творив український нарід. Розміщено тут праці від найпростіших, що їх виконали 3—6-літні діти, до складніших і викінчених виробів учнів найвищих кляс середніх шкіл. Очевидно, що ці предмети виконали учні під Середа, 27. липня — Кушнір керівництвом учителя, чи вони зроблені з якихсь відпадків і мають служити до щоденного, практичного вжитку, чи зроблені з цілого матеріялу і мають служити помічним засобом для навчання якогось предмету, то завжди вони мають своєрідну українську форму, краску, чи взір. Це свідоцтво для самої школи, що вона не йде по лінії найлекшого опору; не вдоволяється першим-ліпшим фабричним шабльоном, купленим за народні гроші в чужій фабриці; це свідоцтво оригінального підходу до кожного окремого виховного питання, це врешті документ педаґоґічної думки й творчого замислу. В тому саме вага й цінність ученицьких праць. У тому й цінність **української** вистави, що вона показала, як і наскільки українська **приватна** школа примінюється до життя, чи навіть старається його випереджувати. Коли напр. нема українського фабричного виробництва для шкільного приладдя й учні роблять самі якийсь скомплікований електричний прилад, чи навіть парову машину (а було й те), то це знак, що школа і **творча і національна.**

Перша Українська Педаґоґічна Вистава дала доказ і на це, що невмирущий творчий ґеній живої нації вміє навіть у найгірших умовинах знайти для себе вихід. Коли життя вимагає від молоді іншої підготови, як це було колись, то повстають ріжного роду курси, вишколи (чи як там вони називаються оті нові форми виховання), і молодь таки має хочби лише деяку нагоду примінитися до вимог часу. Це явище безумовно корисне і — **радісне;** воно виявило себе наглядно на цій виставі.

На цій виставі виступило вперше поважніше й разом українське **фахове** шкільництво. Не є воно ще повне; але й те, що є, вказує, що українська школа прямує у своєму розвитку правильним шляхом, охоплюючи щораз то нові ділянки, зокрема **фахові** школи, що так потрібні під теперішню пору соціяльної перебудови суспільства.

На окрему увагу заслугував відділ української педаґоґічної літератури та орґанізація **фізичного** виховання, представлена в окремих салях. З виставленого матеріялу було добре видно всі **недостачі** в тих ділянках, але й одночасно ті **можливості,** що їх мусить нарід осягнути при дрібці інших умовин.

Безперечно, що можна було мати ще кращий кінцевий вислід Педаґоґічної Вистави, якби вона була змогла викликати наперед більше заінтересування на всіх землях, де живуть українці. Правда, европейські частини України й европейська еміґрація взяли доволі визначну участь (Буковина, Закарпаття, Прага, Подєбради, Берлін), але напр. зо Злучених Держав чи Канади надіслала експонати тільки духовна школа зо Стемфорду, Конн. Відділ американсько-українського виховання представлявся замітно тільки тому, що один громадянин уладив його тими підхожими експонатами, що знаходилися в його руках. Ніхто певно не подивується, що не було експонатів з радянської України. А всеж таки ця вистава обєднала українців з ріжних земель і показала, що всюди є свої виховні турботи й одночасно зусилля, щоб народові показти якнайсвітлішу дорогу в будуччину.

Педаґоґічна Вистава була, щоправда, тільки першою спробою того роду імпрези. Але завдяки доброму впорядкові вона дала навіть деколи з сирого матеріялу таку суцільну велич, що заімпонувала всім: і своїм і чужим; заімпонувала тим, що на ній були, і звернула увагу цілого громадянства на те, чого ще нема, що ще у виховній справі треба зробити. Своїми проречистими цифрами, діяграмами, мапами й рисунками била по лиці всіх тих, що спричинюють таку дійсність, але одночасно заохочувала свою суспільність до творчої праці, вказуючи на творчі сили народу.

Зацікавлення виставою було таке велике, що навіть під матеріяльним оглядом Рідна Школа не потерпіла ніякої втрати. Словом — це було діло, гідне десяток літ праці Рідної Школи; в ділянці педаґоґії дійсно епохальне.

Лев Ясінчук.

ПЕРЕКРУЧЕННЯ ДІЙСНОСТИ

„Правда" з 7. 7. 38 приносить передовицю про те, як то немосковські народи люблять московську мову. Вона пише, що ніколи ще не помічалось такої тяги до вивчення московської мови немосковськими народами, як тепер. Та тяга все більшає. Колись училась по московськи лише буржуазія, щоб вийти наверх, а нині вчаться всі народи.

Причиною такої тяги до московської мови є те, що всі народи хотять в ориґіналі читати багату соціялістичну літературу — досягненням ленінізму. Вони користуются московською мовою як загальносоюзним досягненням. Національно - визвольна боротьба народів Союзу звязана тісно з історією московської революції.

Український поет Шевченко та грузинський Чавчавадзе виросли на творах Белинського, Добролюбова, Герцена та Чернишевського. По московськи вчились і Маркс та Енґельс уже в 1875 році. Московська мова стає нині міжнародньою мовою так, як колись нею була латинська та французька. Навіть в Еспанії малі діти вчаться по московськи. Вороги Советів хотіли потворити в Союзі поодинокі національні клітини. Їх розбито. Тепер усі народи вільні і можуть свобідно вчитись по московськи. Опору в тому їм ніхто не ставить. Доказом того є введення московської мови в школах усіх народів СССР. По багатьох републиках ще не знищено повністю націоналізму і тому там стрічается опір навчанню по московськи.

Стільки „Правда".

Інтересно ствердити, що опір московській мові є, тобто що її не хотять вивчати всі добровільно. Трохи перебільшеною є справа видвигнення московської мови як міжнародньої - соціялістичної. Також інтересним є твердження, що національні поети немосковських народів виховувались на творчості своїх ворогів - москалів. Це не зовсім відповідає дійсності. В цілому „Правда" доказує тією статтею, що Москва веде насильну політику русифікації немосковських народів. Стара політика повторюється, зглядно лише посилюється, бо Москва ніколи від неї не відказувалась. Завела політика національної свободи, заведена Леніном, і то так, що СССР от розпадається. Щоб рятувати ситуацію, повернено до старого способу русифікації, лише захвалюється його іншими арґументами, підливається іншим сосом.

О. Луговий. Автор застерігає за собою всі права.

ЗА УКРАЇНУ

(ВІРА БАБЕНКО)

Повість із часів революції і повстанської війни у Великій Україні. (В двох частинах).

Частина друга

38)

Повстанська акція в Україні мимохіть спричинила розширення теренів посідання денікінської армії, що сунула хмарою, нищачи все українське. Був це час, коли командування добровольчої армії суворо забороняло грабунки і знущання над населенням. У війську панував іще лад і слухняність, особливо у тих частинах, де були людяні команданти. Назву грабовольчої армії денікінці здобули геть пізніше, в осени 1919 року, коли, відкочуючись під напором червоних без надій уже будь-коли повернутись, дійсно далися селянам у знаки не гірше большевиків.

Доходити причин грабунків годі. Денікінська армія наполовину складалася з уроджениців України, отже і значна частина тих усяких реквізицій та грабунків мусить бути віднесена на наш власний рахунок. До збільшення репресій зо сторони і білої і червоної московської влади в Україні немало причинилися ріжні повстанські отамани й отаманці. Поруч з високоідейними оборонцями української державности ті отаманці „визволяли" українське селянство від його дорібку. Вони лучилися то з большевиками, то з денікінцями — в залежності від того, чия брала верх, били і лупили всіх, хто був проти них. Щоб викликати ворожнечу селянства до тих, котрих вони вважали під той час своїм ворогом, ті отаманці провокували навіть убивства безвинних селян чи інтеліґентів. Відомо, напр., що ще за часів гетьмана деякі високі урядовці кидали працю і виїздили на села та провадили напади на німецькі стійки по селах, убивали їх, а пізніше карні експедиції палили за це села, катували і мордували невинних селян. Орґанізаториж убивств верталися до Києва і чванилися моїми вчинками, наче Бог зна якою заслугою перед українським народом. Коли їм хто звертав увагу на нікчемність таких учинків, вони гордо заявляли:

— Добре! Дуже добре, що село спалили... Нарід стане озлоблений і повставатиме проти гетьманату!*)

Таке діялося за гетьмана, директорії, большевиків і денікінців. Ріжні людці старалися „визначитись", а відповідало селянство своїм майном і життям.

Зо зближенням денікінських військ із сіл і містечок вивтікав увесь большевизуючий елемент. Утік ще загодя і тернівський ревком з Бреґманом та Рудим на чолі. Боронив робітничо-селянську владу, примазавшись до установ, десятки верст за фронтом. Загальнож відомо, що з жидів бувають дуже добрі вояки, тільки що на фронт їх вислати ще не змогла ніяка в світі сила...

Тернівське селянство під владою Бреґмана сильно зубожіло і підупало. В першу чергу посипалися реквізиції у родин розстріляних. Забрали коні, всю худобу, вичистили комори. Загрожували вистріляти і їх, та не посціли. Не відважувалися сказати і яка доля зустрінула арештованих. Говорили, що вони можуть бути в тюрмі, в карному курінi, або й у червоній армії. Минав час, мінялися червоноармійські частини, та Бреґман, під охороною баґнетів тримався міцно свого становища.

У Бабенків забрали все, що лиш могли знайти. Заможна колись родина часто не мала хліба. Ні позичити, ні купити не було де, бож і всі заможніші господарі почали сходити на бідаків, перебивалися то щавлем, то бульбою чи яриною. Віра помагала сусідам і так заробляла час від часу кілька фунтів муки. Втішалася надією, що по жнивах буде досить хліба, бо в них було засіяно багато озимини. Тішилася тимбільше, що бачила нестійність червоної влади.

Ще з весни в Тернівці було чути віддалені відгуки гарматнього бою. Часом зближувалися, чулося ясніше, часом віддалювалися так, що їх зовсім не ставало чути. Аж у жнива фронт наближився, начеб за 10—15 верств від Тернівки точився бій. У село наїхало повно обозів, штабів та всяких комітетів. Поводилися добре, може зо страху перед селянством і всякими фронтовими несподіванками. Вони приїздили, ночували і зникали, уступаючи місце другим. Червоноармійці розповідали всім про свої подвиги на фронті, про махнівців, що нібито злучилися з денікінцями, про Заболотного і Волинця. Скільки було правди в тих оповіданнях, селяни не розбиралися. Одначе село жило цими чутками, з таємною надією поглядали на південний схід, сподіваючися звідтам визволення, бо червоні визвольники залили вже немало сала за шкіру. Які будуть білі визвольники, селяни ще не знали...

Того дня з рана було спокійно в селі. На заповнених селянськими возами вулицях плило звичайне таборове життя: похнюпившися, стояли коні; у відрах, ринках і котелках просто таки на вулиці варили обід обозники; ходили від хати до хати, випрошували будьякої поживи у селян дядьки зза Дніпра, вигнані червоними у підводи. Червоноармійці — дехто розстібнувши до пояса пазуху і виставивши здорові зарослі груди, вигрівався в гарячих липневих промінях, інші хропіли на всі заставки, примостившись поміж возами.

Коло полудня пригнався верхи якийсь післанець і в селі відразу все заметушилось, піднявся гармидер і метушня. Дядьки швидко, під лайки вояків запрягали коні, а за пів години все винеслося з села. Чи крали на відхідне? Хто знає? Кожний вояк у заколоті не перебирає — своя річ чи чужа.

Селяни були певні, що піші фронтові частини ще відступатимуть. Боялися бою, тож усі ще перед обідом покинули працю в полі. Минуло у тривожному вичікуванні кілька годин по відїзді обозу, але нікого не було. Тихо було і на фронті. Над вечір селяни поховалися по хатах, лиш деякі сміливіші вешталися по вулиці та вганяли малі діти. Та й вони готові були чкурнути до хат при появі війська. Завваживши згодом гурток вершників, з никли і вони. Село наче вимерло.

Вершники обережно зближувалися, кожний окремо на віддаль 2—3 коней. Два передні вїхали в село і задержалися коло крайніх хат. Викликали господарів на подвіря, але ті не виходили. Тоді стали погрожувати: просили виходити по доброму, поки просять іще... З одної хати вийшов старий дід. Пильно приглядався до непроханих гостей, старався розпізнати, хто вони такі. Та, чуючи українську мову вершників, заспокоївся і сміло підійшов до них. Вершники не дали дідові довго думати; стали випитувати:

— Це село Тернівка зветься?

— Егеж...

— Було тут яке військо?

— Було... Повне село обозів. Десь іще зполудня виїхали.

— А куди виїхали?

— Чиж я знаю? — стиснув дід плечами. — Десь туди! — показав рукою у північний бік вулиці.

— А тепер ніякого війська в селі нема?

— А хтож його знає! Може і є; село наше велике... А ви хто такі будете? — поцікавився, посмілівши, дід.

— Не питай, діду! Це вже наше діло, хто ми... А ти ось іди ліпше на другий кінець села... Роздивися там та розпитайся, чи нема нікого. Але нікому не говори, що ми тебе післали. Гляди! Пачку тютюну за це дамо...

Дід порозумів, що це не большевики, хоч оба вершники і не мали ніяких відзнак. Вважаючи їх за своїх, він охочо пішов виконувати доручення. Вершники дали знак осталим перед селом товаришам і вони підїхали. Було їх шість рядовиків і один, очевидно старшина, з трибарвною російською кокардою на шапці. Позлізали з коней. Вояки пустилися були до хат, та старшина здержав їх:

— Не розходіться, хлопці! Нема що страшити селян, та й ми не знаємо, може у другому кінці села повно червоних... Захопити несподівано можуть...

Позакурювали і вешталися коло коней, вижидаючи діда. З вікон хат на них задивлялася зацікавлена дітвора, щось одно другому переповідаючи і жваво вимахуючи руками. Для них це була небуденна подія, хоч Тернівка бачила і пережила неодну вже зміну влади...

Незадовго повернувся дід, ще здалека даючи знаки — нема, мовляв. Вояки швидко сіли на коні і вирушили здовж вулицею. Старшина підїхав до діда. Вояки також пристанули.

— То кажете, нема большевиків, діду? — запитав він, порівнявшися зо старим.

— Нема, пане! Яких три години тому було кілька, але швидко забралися. Казали: не дуже тіштеся, що ми відходимо; за тиждень-два знов тут будемо...

(Дальше буде).

*) Автентичний факт. Авторові відомі імена тих діячів.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Заклик до участи в національній манiфестації.

Сьогодня, коли всі українські землі, огорнені полумям націоналізму, ведуть завзяті змагання зо своїми окупантами за державну соборність і незалежність, їхні зусилля стрічаються з найгрізнішими й найбільш вирафінованими методами, що їх вороги вживають для знищення українства. Як українці під советською Росією, так і під Польщею, Чехословаччиною та Румунією прямо не мають ніяких людських, ані теж природніх прав, а їхнє національне життя наражене на цілковиту загибіль. На наших очах доходить до таких важливих подій, як ось недавня ротердамська трагедія, коли з руки висланника большевицького уряду Москви згинув вожд Українського Націоналістичного Руху, полковник Евген Коновалець. Увесь світ сьогодня стоїть перед конечністю розвязки українського питання, а ворожі нам сили опоганюють українську справу перед світом своєю брудною, брехливою пропаґандою, представляючи її як міжнародню інтриґу.

І хоч український нарід на корінних українських землях завзято бореться зо своїми ворогами, він не має ніякої змоги піднести перед світом свого голосу в обороні своєї справи та для заяви про свою мету. Навіть українські еміґрації в інших краях, зокрема европейських, є обмежені в свободі слова та чину. Лише ми, українці в Америці, маємо змогу свобідно сказати своє слово до світу в імені української нації та здобутися на чинну акцію в користь ви-
Вівторок, 26 липня. — Л—ий.
звольних змагань.

І в той час на нас, українців в Америці, спадає важливе завдання, а саме: у цей мент, коли все людство стоїть перед новими назріваючими великими подіями та запопадливо готується до них, в імені нашої нації зложити цілому світові остаточну заяву про те, хто є українці, яке їхнє теперішнє положення, до чого вони прямують та якими шляхами.

Цієї заяви особливо домагається сьогоднішня пора, коли ми безсумнівно стоїмо напередодні зудару світових потуг, який доведе також і до розвязки проблеми нашої незалежности.

Цю заяву українська еміґрація зложить на Українській Національній Маніфестації, що відбудеться в Ню Йорку в неділю, 4-го вересня цього року.

Як уряд Української Національної Маніфестації, який покликали до існування загальні громадські збори, які були скликані заходом Ініціятивного Комітету Маніфестації при Центральній Управі ОДВУ та які відбулися 15-го липня цього року при участі делеґацій від численних українських національних товариств, ми отсим звертаємося до українського громадянства Америки та пригадуємо йому, що ця маніфестація є завданням цілої нашої еміґрації, на якій сьогодня спочивають такі великі обовязки супроти Рідного Краю.

Ми дальше пригадуємо, що буде це спроба мобілізації наших сил перед надходячим зривом. Тепер саме пора на те, щоб на такому масовому зібранні ми — вже може востаннє перед тим зривом — провірили цілу українську дійсність, закріпили своє переконання про визвольний шлях українського народу, дали своє рішуче запевнення краєві в усіх тих його починах набуче, що їх ціллю буде остаточне осягнення нашої найвищої мети та — головно — морально скріпити українців на рідних землях звідси, з далекого світу, зза океану.

Тому кидаємо заклик до всього зорґанізованого й незорґанізованого українського громадянства, щоб воно якнайчисленніше зарепрезентувало себе в цьому всееміґраційному здвизі.

Українські громадяни зо сходу Америки повинні масово прибути на маніфестацію. Українські осередки з дальших околиць повинні зорґанізувати ґрупові представництва для висилки на маніфестацію.

Українська Національна Маніфестація в Ню Йорку має бути всееміґраційною подією, яка відбудеться у важливу для України пору, й на ній не сміє забракнути ані одної української орґанізації, громади, парохії чи інституції!

На маніфестації будуть заступлені Канада й Південна Америка (Арґентина). На неї прибудуть також наші передові провідники з Европи.

Всі товариства, що ще не ввійшли в склад Ширшого Комітету Маніфестації, взиваємо негайно зголосити свою участь.

Адреса комітету така:

Committee of Ukrainian Manifestation for Independence,
c/o Walter Bukata,
1003 Elizabeth Ave.,
ELIZABETH, N. J.

УРЯД УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МАНІФЕСТАЦІЇ: **Володимир Буката,** голова; **Микола Близнак, Іван Гусар,** заст. голови; **Евген Скоцко, Василь Іваник, Богдан Бучак,** рек. секретарі; **Яків Гутак,** фінанс. секретар; **С. Кривень,** касієр; **М. Припхан,** заст. касієра; контрольна комісія: **Г. Дідоха, Е. Онищук, І. Галичин, пані С. Гурин, Т. Боднар.**

ПРОТОКОЛ

з нарад Українсько - Американського Виставового Товариства з 20-го липня 1938 р.

(Докінчення).

Запити й дискусія.

Т. Каськів з Нюарку: Чи місце на український виступ на Світовій Виставі буде безплатне?

Д. Галичин: Так, і тому вступ на наші імпрези мусить бути безплатний.

Д-р Ґалан з Филядельфії: Чи Авраменко бере участь у Світовій Виставі, як про це говорять?

Д. Галичин: Нам про це не відомо. На всякий випадок він не може уладжувати Українського Дня. Що найбільше він може зорґанізувати свою трупу, яка буде виступати чи то в так званих міжрасових виступах, чи в якімсь театрі на виставі.

С. Демидчук: Нам цікаво було би почути критику та пояснення, чому український загал так мало грошей склав досі на участь українців у Світовій Виставі. Чи це брак довіря, чи тяжкі часи, чи знеохота, поширена після українських виступів на виставі в Шікаґу, чи ще інші причини?

Д-р Ґалан: Ці й інші причини. В першу чергу перше зібрання зробило основну помилку в тому, що ясно не сказало, чи будуємо український павільон, чи ні. Тому ця резолюція в справі участи у Світовій Виставі могла виглядати несеріозно. Подруге: події в Рідному Краю багато перешкодили, бо дехто думає, що в теперішньому часі 30,000 дол., витрачених на допомогу Рідному Краєві, принесуть більшу користь, ніж витратити їх на пропаґанду в Америці. Потретє: кошти виступу на виставі завеликі; тремба зробити це меншим коштом. Наша програма обмежиться на а) похід, б) хор, в) танці. Похід повинен покрити сам себе; значить, учасники повинні його покрити. Хористи моглиб теж покрити свої кошти, а таксамо й танцюристи. Отже загальні наші видатки повинні виносити яких 5,000 дол.

Галичин: Виступ за 5,000 дол. мусів би бути в дуже малих розмірах. Коли дирекція Світової Вистави допускає українців як єдину недержавну націю, то в тому переконанні, що українська громада дасть таку програму і виступить у такому числі, що цей виступ буде атракцією. Отже похід мусить бути величавий. До походу треба додати якийсь живий образ, кілька орхестр, а може й іще дещо. Хори ніяк не зможуть себе сфінансувати, бо ми чули, що каси їх порожні з попередніх виступів. Такі самі клопоти і з танцюристами.

С. Демидчук: Не треба забувати, що ми маємо ще уладити Український Відділ із народнім мистецтвом. Можливе, що цю ділянку віддасться нашим жіночим орґанізаціям, котрі мають звязки з американськими орґанізаціями, але всетаки треба хоч частину коштів такого відділу покрити. Тому уряд Українсько-Американського Виставового Товариства мусить зосередити свою увагу на упадження Українського Дня. Тут треба памятати, що наша молодь не має цього запалу, що до перших виступів, і їй треба дати якусь принуку. Отже важко ще накладати контрибуцію на хористів і танцюристів. Не зважаючи на все, я думаю, що треба вже приступити до орґанізації та вивчення хору й народнього балету. З хвилиною, коли розпічнеться акція, справа стане популярнішою і тоді загал скорше поспішить із допомогою.

Марійка Боднар: Коли хочемо показати українське мистецтво через танцюристів, то не треба нам масового виступу, бо тоді поодинокі танці ґубляться. Ліпше виказати його на малих ґрупах. Те саме і з хором. Велики хор без добрих голосів робить менше враження, ніж малий із добірними голосами. Ми забуваємо, що пропаґандна література дасть багато коштів. Її вже треба підготовляти, бо нам іде про українську справу, а не про українську забаву.

С. Шумейко: Звертаю увагу, що незабаром мається відбути конґрес Української Молоді Північної Америки і конґрес Української Католицької Молоді. Треба віднестися до тих орґанізацій, щоб вони поважно взяли під розвагу українську участь у Світовій Виставі.

Ілля Гузар: Теперішня молодь не піде на виступ даром. Бо й чому має вона все виконувати для імени загалу? Чому то лише тих подуманих 500 членів хору чи танцюристів мають працювати і поносити кошти, а ввесь загал має придивлятися й критикувати? Світова Вистава трапляється нам раз у нашому житті, тому ми повинні спромогтися на відповідний виступ і відповідне сфінансування цілим українським загалом.

Адвокат Михайло Пізнак: Досі було замало пропаґанди, тому й успіх замалий. Ґазет усі українці не читають. Треба до них звернутися ще з живим словом. Поділити українську Америку на дистрикти й призначити людей, щоб їздили й освідомлювали загал про значіння нашого виступу на виставі. Тепер багато перешкоджали нашій праці події в старому краю. Може набудуче цього не буде. А не забуваймо значіння пропаґанди на радіо! Ми чули, що вже виготовлені листи до збирання грошей поіменно. Чому їх досі не вислано?

Евген Ляхович: Треба вкласти запал у пропаґанду. Памятаю, як на першому зібранні розгорячилися деякі промовці. Отже так треба потягнути людей і за кишеню. Треба запитати тих гарячкових промовців, що вони досі зробили для наміченої справи. Таксамо треба оголосити, скільки кожна українська громада складає на покриття коштів наших виступів.

Д-р Мишуга: Треба дати собі самим лекцію. Треба й зачати від себе, тобто від Ню Йорку. Чому в самому нюйорському осередку нема сповнення обовязку? Ба навіть і в самому комітеті? Наш виступ мусить бути імпозантний, а не примітивний: Інші нації дають міліони, то ми мусимо дати те, на що нас стати. Ми не сміємо себе осмішувати в такому часі, як тепер, коли наші аспірації такі високі. Кошти мусять бути покриті, хочби лише виступ хору. Сума $15,000 цеж примітивно мала сума. Але спитаймо себе, хто то досі забрав голос у цій справі? Чи чули ми багато голосів на сторінках нашої преси? Чи писав хто статті з людей зпоза комітету? Це тимбільше важне, що тут іде про працю й виступ уже в самій Америці і для добра та імени американської України. Отже зробім наперед працю в Ню Йорку і даймо жертви!

Інж. С. Куропась із Шікаґа: Як секретар, я мав ті самі клопоти в часі пропаґанди за нашу участь у виставі в Шікаґу. Але тоді Ню Йорк дав нам лекцію, бо сказав, щоб ми наперед у Шікаґу показали свою жертвенність. Тепер ми вам цю лекцію віддаємо й кажемо: Наперед напружіть усі свої сили в Ню Йорку, а ми вам допоможемо. Наша практика показала нам, що добре є завязувати льокальні збіркові комітети в українських громадах.

Д-р А. Кібзей із Дітройту: Не можна сказати, щоб громади поза Ню Йорком не інтересувались українським виступом у нюйорській виставі. Навпаки. Всі про це говорять і ждуть нагоди, щоб дати свою поміч. Лише що є місцеві справи, котрі перешкоджають, як от у Дітройті. Найліпше вислати чоловіка по громадах, бо тоді прийдуть місцеві люди, щоби почути щось свіже від гостя. Справа не стоїть зле, лише треба більше енерґії.

Адв. Роман Смук із Шікаґа: Ви є на добрій дорозі і вчитеся на помилках нашого виступу у виставі в Шікаґу. Памятайте, що ми приготовлялися до нашого виступу 5 літ наперед, а ви почали щойно недавно. Ви ще не ходили по ваших товариствах, не жадали жертв так, як ми робили. А в нас були люди, що своїм коштом хор орґанізували і диригента платили! Трактуйте справу серіозно, то зберете більше, ніж тепер думаєте. Тут треба ще одну справу насвітлити: все, що робиться, є для української справи, головно для познайомлення чужих із нашим досягненням. Панове! Міліони долярів не зроблять нам такої пропаґанди, як активна участь у виставі. Хоч як про наш виступ у Шікаґу говорять, то треба ствердити, що ми зробили величезну роботу для нашого народу, хоч дехто цього не доцінює. Тому й ви робіть, що можете, а ми вам допоможемо.

Т. Каськів: Помилкою на початку було, що ми вибрали великий комітет, а занедбали розкинути роботу по громадах. Тепер треба це направити. Негайно орґанізувати місцеві комітети для збірок і іншої праці. Треба скласти програму нашого виступу і на тій підставі домагатися грошей від загалу.

І. Коцюбинський: Раз маємо нагоду попрацювати для себе, для нашого загалу в Америці, а не для старого краю, як дехто нам закидає, і так якось пиняво справа йде. Дайте нам, молоді, матеріяли, а ми підемо по наших молодечих товариствах та гуртах і їх розрухаємо!

Дмитро Капітула з МкАду, Пенсильвенія: Справа стоїть на добрій дорозі, лише загал думає, що воно ще далеко до вистави. Дехто думає, що уряд нашого товариства легковажить собі справу, але це так здавалося тому, що не знали, як стоїть справа з павільоном. Також дехто думає, що це справа самого Українського Народного Союзу і тому цей Союз її сфінансує. Тому треба жадати співпраці інших орґанізацій, які справу розпочали.

Д-р Ґалан: На основі думок гром. Каськова ставлю формальний внесок: 1. Скласти програму виступу і його оголосити; 2. віднестися до громад із зазивом орґанізувати комітети для збірок; 3. візвати громади, щоби приготовлялися до участи в поході на виставі і приготовляли фонди.

Внесок одноголосно принято.

Д. Галичин: Отже добре, що знову є запал, як на першому зібранні. Критика нам багато поможе. Ми не орґанізували комітетів, бо думали, що загал без них складе гроші, як це було сказано на початковому зібранні. Тепер пічнемо від себе і будемо виконувати ріжні проекти, тут подані. Прохаємо представників з чужих громад нам допомогти у важному ділі.

Закінчено наради в год. 11:30 вночі.

Д-р С. Демидчук, секретар.

ВТЕКЛИ ВІД СМЕРТИ В ОГНІ.

Підчас військової паради в Боґоті, в Кольомбії в Південній Америці, літак упав на сидження з людьми й убив 34 особи. Літак малощо не вбив Едварда Сантоса (наліво), що вибраний на будучу каденцію президента, та Альфонса Льопеса, що є президентом Кольомбії тепер.

ПУБЛИЧНЕ ЛИСТУВАННЯ

Не маючи змоги перед відїздом до Европи попрощатися з усіми нашими численними друзями в Америці, пересилаємо всім найщирішого поздоровлення.

Ню Йорк, 27. липня 1938.

Марія Сокіл
Антін Рудницький.

ПОДЯКА.

Підписані, опечалені втратою дорогого нам МИРОНА ЧОРНІЯ, що втопився дня 20. червня й був похоронений дня 30. червня з української православної церкви св. Ап. Петра й Павла в Ютика, Ню Йорк, складаємо сердечну подяку ютикській громаді й членам У. Н. Союзу за вінок, Чорноморській Січі за вінок, громаді з Ютика за хоругви, а громаді Ром за вінки; о. Кошилеві й о. парохові з Геркимер за відправу й виголошення проповіди; о. Насвіщукові й родині, Надії Бриґідир з Ню Йорку й Амброзові Кок з Сайксвил, Па., за те, що потрудилися в далеку дорогу; та всім тим, що в нашім горю нас потішали й Покійному останню прислугу віддали.

Батько, мати й браття Покійного.

Спаситель і самогубець.

З високого моста скаче якийсь чоловік у воду. Хоче втопитися. Хтось другий скаче за ним і рятує його.

— Дайте мені вмерти! — каже самогубець.

— Е, ви дайте мені заробити сто злотих, які громада призначує за вирятування потопельників живими, а вмерти можна й завтра — відповідає той, що рятував.

—o—

Невблагана.

— Я чув, що Славко втік з Марійкою. Ціла романтична пригода... тепер, чую, побралися... Чи мама їй вибачила?

— Звідки? Замешкала разом із ними!

ВІДОЗВА
ДО ОДНОСЕЛЬЧАН ПОЛЯНИ, ПОВ. ХИРІВ.

Старшина українських товариств, таких як Рідна Школа, Сільський Господар, Луг і т. п., в Хирівській Поляні звертається з гарячим проханням до односельчан в Америці, щоб допомогли їй побудувати власну домівку, Український Народній Дім, у якім знайшли би приміщення всі згадані товариства.

В згаданому селі будова свого Народнього Дому вже розпочата, а навіть викінчені вже деякі кімнати. В них приміщувався Кружок Рідної Школи і проводилася наука для кількох десяток місцевої дітвори; також кружок Сільського Господаря та провадилися вишкільні курси для господарів. Там міститься теж спортовий кружок „Луг" і кооператива „Наше визволення". Праця горіла. Та мабуть та наша робота стала комусь сіллю в оці. Цього року влада видала приказ, щоб викінчити домівку, бо її приміщення „не відповідають вимогам"; а також приказала закупити всі дорогі прилади для навчання дітей; вкінці приказала точно зареєструвати, на чиє імя заінтабульований Дім. Все це мусить бути зроблене в найкоротшому часі, бо до 25 липня ц. р. Коли це не буде зроблене, то все наше добро перейде на власність уряду. А ми не всилі виконати всього як слід, бо ми вже й так перетяжені ріжними датками на ріжні цілі, то загроза, що цей народній маєток пропаде, велика.

Щоб він не пропав, то треба нам в найкоротшому часі зібрати поверх 3,000 злотих, себто коло $700. Громада оподаткувала себе на 2,000 злотих, а решту, 1,000 зл. (поверх $200), ми просимо дуже наших братів за океаном нам помогти зібрати.

Ми просимо дуже зібрати нам ту суму, щоб нам вороги не вирвали з рук нашої національної кервавиці. Просять Вас про те Ваші батьки, Ваші брати і сестри, ціле Ваше рідне село. Тепер тяжкі часи коло нас. Ми боремося з ними, як можемо. А Вас прохаємо піддержати нас у тій боротьбі. Жертв просимо не відтягати, а переслати їх можливо якнайскорше на адресу: Осип Петрівський, опікун „Рідної Школи", Поляна Хирівська, почта Хирів.

В тій ціли завязався в Пасейку, Н. Дж., комітет помочи будові Народнього Дому в селі Поляна Хирівська. Комітет уже розпочав збірки та просить отсею дорогою всіх односельчан, а також інших українців присилати на ту ціль свої жертви. Жертви можна слати на адресу: **Михайло Саґара,** 159 — 8 St., Passaic, N. J.

ЗА КОМІТЕТ:
Михайло Саґара, М. Клипка, М. Припхан.

Рідношкільна дітвора в Поляні Хирівській.

ЧЕМПІОНКА ПЛИВАННЯ.

Панна Джін Лавпгаймер, 19-літня дівчина з Бруклина, Ню Йорк, що на перегонах у пливанні на 200 ярдів перемогла дотеперішню чемпіонку, панну Ерну Компу з Ню Йорку. Знавці цього спорту кажуть, що вона певно задержить свій титул довгі роки.

МАНДІҐО
(Муринський нарід південно-західньої Африки).

Мандіґо, нарід муринської раси, ділиться на багато племен, а заселює південно-західню частину Африки, понад ріками Ґамбія і Ніґер.

Ввесь той чорний нарід ділиться на багато державок, одна від одної незалежні, одначе живуть вони життям подібним, звичаї й обичаї в них теж дуже схожі. Мандіґо, що правда, добрі люди, одначе не без того, щоб чужинця не ограбили. Та того грабіжу вони не вважають якимсь злом, бо чужинці-подорожні не шанують їх законів. А вони всякі дрібнички европейців, навіть ґудзики, вважають чимсь дуже вартісним.

Материнська любов у тих муринів дуже велика; хоч многоженство у тих муринів є звичаєм, то це не зменшує любови матери для дітей. Мати кормить дитину до трьох літ. За той час чоловік живе з другою жінкою.

Мурини не є такі зависні як маври і дають жінці більшу свободу. Коли жінки посваряться між собою, а це нерідко трапляється, чоловік розсуджує їх, себто вибє котрусь із них. Колиж яка жінка вважає таку кару несправедливою, йде до суду. Колиж і судове рішення не вдоволяє її, то оконечно справу рішає чарівницька палиця: мунґо прімбро.

Вірять, що божество створило й удержує все, одначе божество є далеко, тому не дасться наклонити молитвою, щоб змінило свою постанову. Молитву вважають потрібною лише тоді, коли настає новий місяць (новик), та і цю відмовляють без глибшої застанови — так як навчилися від батьків. Вірять, що всемогучий віддав нагляд над світом підрядному собі духові, а гнів його можна втишити жертвою гарного півня, гадючої голови або пригорщею збіжжя.

Дітям надають імена по батьках, одначе часто від якоїсь ознаки або пригоди. Так напр. один звався Кафра, що значить „додатковий", бо народився скоро після смерти брата. Дитині надають імя, як прожила вже вісім днів, а прославляється це відповідно до багатства батьків.

Мандіґо вмирають розмірно молоді. На сороковому році вже сивіють, рідко доживають пятьдесятого або шісдесятого року.

Коли вмре який знатніший мандіґо, збираються сусіди та приятелі і голосно оплакують його. Окремого цвинтаря не мають і часто мерця, загорненого в біле бавовняне полотно, закопують під хатою або під деревом, яке покійник за життя найбільше любив. Похорон звичайно відбувається тогож дня, коли покійник помер. Коли мерця поховали поза селом, то це місце загороджують, щоб не дісталися туди гієни та не відгорнули трупа. Інших памятників нема.

Мандіґо дорожать дуже сілью. Тому то в них є приповідка: „Він їсть посолене", що значить, що той чоловік такий багатий, що може собі солити страву, скільки захоче.

Звичайно мандіґо їдять рано кашу, варену на воді, заквашену тамариндами. Коло другої години знову звичайно каша, одначе вже з молоком і ростинним товщем. Вечеря обильніща; це свого роду пудінґ, який звуть „кускус", з мясом і ростинним товщем.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ВИБРИКИ ПРИРОДИ.

На одній фармі в околиці Сайксвіл, у повіті Джеферсон, Пенсильванія, вродила корова теля цілком голе, лиш на кінці хвоста воно мало кілька волосків. Як околичні фармери довідались про те, то сотки народу прибували подивитись на те теля. Приїхав навіть управитель циркової вистави і давав фармерові за теля $1,500. Фармер пропозицію відкинув, бо чекав на більше. Але теля пожило 4 тижні, простудилось і згинуло на запалення легенів. Здохле теля забрали до музею.

Чотири тижні пізніше в повіті Клірфілд на фармі в Бойд Ґрагам інша корова вродила знов цілком голе теля, але той фармер уже був обережніший і нікого не впустив на теля подивитись аж до 6 тижнів. Теля жиє і хто хоче бачити, мусить заплатити вступ.

Тими явищами зацікавився департамент агрикультури з „Пенсилванія Каледжу" і вислав своїх професорів до згаданих фармерів на дослід. Професори провели аналізу крови телят. Вислід з того видали такий: телята породилися голі тому, що корови в своїм кормі не мали досить соли і йодини, котрі необхідні до будови шерсти.

Цю справу будуть далі розсліджувати і якби ще одно таке теля вродилось, то мають перевести ґрунтовніші студії.

Михайло Люлька,
Сайксвіл, Па.

ТАЛЯРИ МАРІЇ ТЕРЕСИ.

Анґлійська державна карбівня почала знову карбувати срібні таляри Марії Тереси. Востаннє таке замовлення виконали — як пише „Таймс" — у 1936 р. Тоді 150,000 старих австрійських монет, що вже давно вийшли в Европі з обігу, призначили для Етіопії. Теперішне замовлення теж роблять для „деяких східних держав". Знову викарбуваний таляр призначують для анґлійської кольонії Аден, анґльо-египетського Судану й деяких „арабських територій на берегах Чорного моря", де старий австрійський таляр є найбільш улюленою та поширеною валютою тамошнього населення.

До часу італійського завоювання Етіопії таляр карбували у Відні. Та в Етіопії італійська ліра чимраз більше витискає стару валюту й швидше чи пізніше витисне її зовсім.

На сусідньому Сході консервативні торговці по давньому вірні австрійському талярові. Розмірами він не ріжниться від анґлійської пятишилінґової монети, одначе відсоток срібла в талярі Марії Тереси куди більший, ніж у шилінґу, чи в якійнебудь іншій сучасній монеті. У шилінґу срібла не більше як 50 відсотків, зате в талярі Марії Тереси трохи більше як 83 відсотки. Цим теж пояснюють любов і привязання туземців до старої австрійської валюти. Щоб не нарушувати привичок населення, монети по давньому карбують із гербом Габсбурґів, портретом цісаревої Марії Тереси. І дата на монетах давня: 1780 р.

В арабських краях над берегом Чорного моря є власні національні валюти, одначе найбільш улюбленою монетою далі залишається австро-угорський таляр.

ТАРЗАН ПІД ВОГНЕМ.

(56)

В моменті, коли інший сторож підняв вгору кріса, щоб вистрілити у Тарзана, останній сидів безборонно на землі. Він бачив небезпеку, та в першій хвилі не знав, що робити. Можливо, що в іншому випадку він підняв би руки вгору і піддавсяб. Та тепер він хотів за всяку ціну вирватися з тюрми і поспішати в нетри. Там, у нетрах, ждала його праця.

Нагло бистра гадка прийшла йому до голови і він її миттю виконав: він ухопив неживого сторожа мов качан і підніс його вгору. А заки живий сторож очутився, що сталось, він з цілої сили кинув трупом на нього, так, що той повалився на землю. Тарзан часто перемагав своїх противників несподіванками. Найбільшою несподіванкою звичайно були вияви його сили.

Тепер він кинувся до лежачого сторожа, який поволі підносився знов на ноги. Щоб унешкідливити його, Тарзан могутнім ударом приголомшив його. Той знов повалився на землю. А тепер Тарзан задумав утікати надвір. Він глянув на кріс, але не підняв його. Його спасення було в скорості його ніг, а не в кулях, думав він, вириваючись на подвіря.

Але стріли всетаки стягнули увагу інших сторожів. Вони поспішили в напрямі тюрми. Кількадесять кроків від тюрми вони побачили, як Тарзан, мов біщений, біг по подвірю в напрямі нетрів. Без вагання вони подалися за ним. Кількадесять голосів рівночасно роздались йому вслід. Деякі кричали: „Вбий, його, вбий, це схоплювач дітей".

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".